

OBSAH

Předmluva autorů	13
Předmluva překladatelů	16
Seznam značek a indexů	18
Kapitola 1. ZÁKLADY	25
1.1 Podobnost mezi zářením a vedením tepla a jejich rozdíly	25
1.2 Podstata záření — tepelné záření	27
1.3 Některé definice a geometrické pojmy	30
1.4 Zákon reciprocity optiky záření	34
1.5 Planckův zákon	35
1.6 Stefanův—Boltzmannův zákon	39
1.7 Záření objemu	40
1.8 Šedý lambertovský povrch	43
1.9 Postup výkladu	44
Kapitola 2. PŘÍMÝ PŘENOS MEZI DVĚMA POVRCHY	45
2.1 Definice úhlového součinitele a přímé výměnné plochy	45
2.2 Metoda průmětů	47
2.3 Metoda využívající symetrie u válcových a kulových těles	49
2.4 Dvourozměrné systémy — metoda strun	50
a) Odvození	50
b) Dva rovnoběžné pásy	52
c) Záření fronty plamene	52
d) Úlohy spojené se zářením řad trubek	52
e) Úhlový součinitel u pásů malé šířky	56
f) Průběh hustoty toku nad trubkami a vyzdívkou	56
2.5 Záření rovinného elementu	58
a) Element dS_1 a obdélník v rovině rovnoběžné s rovinou elementu	58
b) Element dS_1 a obdélník v rovině kolmé k rovině elementu	59
c) Element dS_1 a kruhový kotouč S_2 o poloměru R_2	60
2.6 Vektorové pojetí toku a křivkové integrály	61
a) Vektorová algebra	61
b) Vektor tepelného toku	62
c) Křivkové integrály	65
2.7 Úhlový součinitel pro konečné povrchy	68
a) Libovolný povrch S_1 září na libovolný povrch S_2	68
b) Obdélníky S_1 a S_2 stejných rozměrů umístěné nad sebou v rovnoběžných rovinách	68
c) Obdélníky o společné jedné straně v navzájem kolmých rovinách	68
d) Kruhové kotouče v rovnoběžných rovinách se společnou normálou procházející jejich středy	70
e) Úhlový součinitel pro dva sousední válce	71
f) Části kulového povrchu	72
g) Přibližné řešení pro povrchy malé v porovnání s jejich vzdáleností	72
2.8 Dvojnásobné křivkové integrály	73
a) Odvození	73
b) Dva obdélníky se společnou stranou v navzájem kolmých rovinách	75

2.9 Výpočet přímých výměnných ploch u nových systémů pomocí podkladů pro případy již známé	76
a) Yamautiův princip	77
b) Element a libovolný obdélník	77
c) Obdélníky v protínajících se rovinách	78
d) Rovnoběžné protilehlé obdélníky nestejných rozměrů	79
e) Stanovení výměnných ploch mezi dvěma povrchy na základě malých přemístění nebo změn velikosti	79
2.10 Úhlové součinitele u částečně stíněných povrchů	81
a) Družice a Země v případě, že horizont družice protíná Zemi	83
b) Aplikace metody průmětů	85
2.11 Pole záření, vektory toku a hustoty energie	86
2.12 Doplňující odkazy	86
Literatura ke kapitole 2	87

Kapitola 3. CELKOVÁ VÝMĚNA TEPLA MEZI POVRCHY (V PRŮTEPLIVÉM PROSTŘEDÍ) . . . . .

3.1 Integrální rovnice výměny tepla zářením na povrchu	89
3.2 Zvláštní případy	91
a) Nekonečné rovnoběžné roviny	91
b) Koncentrické koule nebo válce s konstantní teplotou a zářivostí	93
c) Kulovité dutiny	94
d) Uzavřený systém s třemi zónami	95
3.3 Řešení integrální rovnice (3-6)	97
3.4 Zonální metoda	97
3.5 Celková výměnná plocha $\overline{SS}$	98
3.6 Předpoklad radiačně adiabatických zón	100
3.7 Kritéria pro určování velikosti zón	101
3.8 Elektrická síťová analogie	103
3.9 Algebraická řešení	105
a) Uzavřený systém ze zón představujících černé zdroje nebo propady a z adiabatických zón	106
b) Uzavřený systém ze dvou zón představujících šedý zdroj a šedý propad a z adiabatických zón	108
c) Uzavřený systém ze dvou zón představujících šedý zdroj a šedý propad, dále ze zón představujících černé zdroje nebo propady a z adiabatických zón	109
d) Uzavřený systém ze tří zón představujících šedé zdroje nebo propady, ze zón představujících černé zdroje nebo propady a z adiabatických zón	110
3.10 Strojový výpočet	111
3.11 Celkové energetické bilance; podíl záření a jiných druhů přenosu tepla	113
a) Linearizační metoda	115
b) Iterační metoda pro rigorózní řešení	116
3.12 Tok tepla otvory	116
3.13 Trubky nebo odporová tělesa s adiabatickým pozadím — pojem ekvivalentní šedé roviny	122
a) Řada trubek nebo tyčí umístěných rovnoběžně před adiabatickým pozadím	122
b) Dvojitá řada černých trubek s rozmístěním do rovnostranných trojúhelníků	126
c) Šedé odpory ve tvaru rovnoběžných úzkých pásů	126
3.14 Hustota energie a vektory hustoty toku	127
3.15 Dutiny	128
Rekapitulace	128
Literatura ke kapitole 3	129

Kapitola 4. RADIAČNÍ VLASTNOSTI POVRCHU	130
4.1 Principy a definice	130
a) Charakter záření	130
b) Intenzita záření — interference	131
c) Stupeň polarizace	132
d) Zářivosti	132
e) Pohltivost a odrazivost	132
f) Difúzní odraz	133
g) Grafické znázornění hodnoty ϵ_{θ}	134
h) Dielektrická konstanta	135
i) Vodiče	135
j) Index pohltivosti	135
k) Komplexní index lomu	135
4.2 Izotropní dielektrická média ($\kappa \cong 0$)	137
a) Směrová odrazivost	137
b) Stupeň polarizace	138
c) Poloprostorová zářivost	139
d) Změna fáze	139
4.3 Pohlcující média	140
a) Směrová odrazivost	140
b) Poloprostorová zářivost	141
c) Změny fáze	142
d) Lom (paprsků)	142
4.4 Odrazivost kovů	142
a) Spektrální zářivost ve směru normály	143
b) Celková zářivost a pohltivost ve směru normály	144
c) Spektrální poloprostorová zářivost	145
d) Celková poloprostorová zářivost	147
4.5 Rozptyl	147
4.6 Drsné povrchy	148
a) Povrchy s nepravidelnostmi mírného sklonu	149
b) Hluboké povrchové trhliny	151
4.7 Nehomogenní materiály	152
4.8 Částečný odraz — aproximace pro inženýrské výpočty	155
4.9 Vlastnosti nekovových materiálů	156
a) Homogenní materiály	156
b) Kyslíčníky	158
c) Různé materiály	159
4.10 Zářivosti kovů určené experimentálně	159
Literatura ke kapitole 4	163
Dodatek: Celkové zářivosti různých povrchů ve směru normály	165
Literatura k dodatku kapitoly 4	174
Kapitola 5. PŘENOS TEPLA MEZI NEIDEÁLNÍMI POVRCHY	175
5.1 Integrální rovnice přenosu pro nelambertovský povrch	175
5.2 Stupeň polarizace	176
5.3 Zrcadlový odraz	177
a) Konstrukce obrazů	177
b) Přímý a zrcadlový přenos mezi dvěma povrchy	178

5.4	Systém nelambertovských šedých povrchů	179
	a) Zářivostí všech povrchů soustavy jsou vysoké, odraz je difúzní	179
	b) Zářivostí všech povrchů soustavy jsou nízké, odraz je difúzní	180
	c) Model částečně difúzního a částečně zrcadlového odrazu	180
5.5	Aplikace modelu částečně difúzního a zrcadlového odrazu	183
	a) Soustředné kulové nebo souosé nekonečné válcové povrchy	183
	b) Krychle, jejíž stěny jsou šedé a jejich odrazivost je rozložitelná na difúzní a zrcadlové komponenty ϱ_D a ϱ_Z	185
5.6	Nešedé povrchy	189
	a) Povrchy při radiační rovnováze	192
	b) Závislost spektrální zářivost na teplotě	194
	Literatura ke kapitole 5	194
	Dodatek: Polarizační jevy	195
	a) Nekonečné rovnoběžné kovové desky	196
	b) Nekonečné rovnoběžné skleněné desky	196
Kapitola 6. ZÁŘIVOST A POHLTIVOST PLYNNÉHO PROSTŘEDÍ		200
6.1	Historický přehled	200
6.2	Základní zákonitosti	202
6.3	Spektrální čáry	205
	a) Integrovaní součinitel pohltivosti spektrální čáry	208
6.4	Spektrální pásy	211
	a) Schackův model	212
	b) Elsasserův model	213
	c) Mayerův—Goodyův nebo též statistický model	215
	d) Náhodná superpozice Elsasserových pásů	216
	e) Model s konstantním součinitelem pohltivosti	216
6.5	Aplikace modelů	217
	a) Schackův model	217
	b) Elsasserův model	218
	c) Statistický model	218
	d) Modifikovaný Elsasserův model	221
	e) Konstantní součinitel pohltivosti	221
6.6	Vzájemné vztahy mezi úhrnnou zářivostí a pohltivostí plynu	221
6.7	Tlaková závislost zářivosti plynu	223
6.8	Překrytí absorpčních pásů	223
6.9	Kompilace úhrnných zářivostí plynů	224
	a) Kyslíčník uhličitý	226
	b) Vodní pára	230
	c) Směs kyslíčnicku uhličitého a vodní páry	232
	d) Kyslíčník siřičitý	234
	e) Kyslíčník uhelnatý	234
	f) Čpavek	237
	g) Chlorovodík	237
	h) Kyslíčník dusnatý	237
	i) Kyslíčník dusičitý	237
	j) Vzduch	238
	k) Metan	238
	l) Skleněné desky a tekuté sklo	239
6.10	Záření mraku částic	242
	a) Velké částice	242
	b) Malé částice	243

6.11 Vyjádření vlastností reálného plynu při inženýrských výpočtech	246
a) Teplotní závislost součinitelů	250
Literatura ke kapitole 6	251

Kapitola 7. GEOMETRICKÉ CHARAKTERISTIKY OBJEMU ZÁŘÍČÍHO PLYNU 254

7.1 Základní definice	254
7.2 Přímé výměnné plochy	256
a) Výměna záření povrch—povrch	256
b) Výměna plyn—povrch	256
c) Výměna plyn—plyn	257
7.3 Výpočty a kompilace hodnot přímých výměnných ploch	258
a) Opticky tenká média	260
b) Jednorozměrný systém	262
c) Koule	265
d) Válec	265
e) Kvádr	266
f) Dvojrůzoměrný systém	268
g) Různé tvary	271
7.4 Ekvivalentní a střední délka paprsku	271
a) Výměna záření mezi objemem plynu a povrchem	271
b) Výměna záření mezi dvěma povrchy	275
c) Další geometrické konfigurace	277
7.5 Reálný plyn	277
a) Stanovení orientované výměnné plochy na základě diagramů úhnných zářivostí plynů	280
b) Výpočet orientované výměnné plochy při vyjádření vlastností prostředí pomocí souboru šedých komponent	281
c) Orientovaná výměnná plocha pro trojúhelníkový model absorpčních pásů	282
d) Orientovaná výměnná plocha podle Elsasserova modelu	282
e) Střední délka paprsku pro systémy s reálným plynem	283
f) Výběr modelu zářivosti plynu	285
7.6 Rekapitulace	286
Literatura ke kapitole 7	286
Dodatek: Přímé výměnné plochy pro uzavřený válcový systém	286

Kapitola 8. SDÍLENÍ TEPLA ZÁŘENÍM V PLYNNÉM PROSTŘEDÍ O KONSTANTNÍ TEPLOTĚ 295

8.1 Plyn obklopený dokonale černým nebo téměř černým povrchem	296
a) Malé teplotní rozdíly	297
8.2 Šedý plyn obklopený povrchem o stálé teplotě	298
8.3 Uzavřený systém se šedým plynem a šedými difúzně odrážejícími povrchy	299
8.4 Uzavřený systém se šedým plynem, šedými zrcadlově a difúzně odrážejícími povrchy	302
8.5 Adiabatické povrchy v uzavřeném systému se šedým plynem	302
8.6 Stanovení teplot adiabatických povrchů v šedém prostředí	302
8.7 Uzavřený systém se šedým plynem a dvěma povrchy, z nichž jeden je adiabatický	303
8.8 Systém s reálným plynem	305
8.9 Adiabatické povrchy v uzavřeném systému s nešedým plynem	306
8.10 Aplikace výpočtových postupů	307
a) Šedý plyn, šedý povrch S_1 přijímá záření, adiabatický povrch S_2 , model zrnitých stěn systému	307

b) Nešedý plyn reprezentovaný jednou šedou a jednou diatermní komponentou; adiabatický povrch s dokonalým difúzním odrazem	309
c) Nešedý plyn; obálku systému tvoří šedý povrch S_1 odvádějící teplo a difúzní adiabatický povrch S_2	311
d) Nešedý plyn, obálka systému ze dvou šedých povrchů S_1 , S_2 , které přijímají teplo	312
8.11 Rekapitulace výsledků	315
8.12 Ekvivalentní radiční teplota plynu	317
Kapitola 9. ANALOGIE MEZI ZÁŘENÍM A DIFÚZNÍM PROCESEM	319
9.1 Úvod	319
9.2 Rovnice pro difúzi záření	319
a) Diskrétní model	319
b) Kontinuální model	321
9.3 Okrajové podmínky	323
9.4 Difúzní rovnice pro nešedé médium	325
9.5 Aplikace difúzní rovnice	328
a) Šedý plyn mezi dvěma sousými nekonečnými válci	328
b) Šedý plyn mezi koncentrickými koulemi	329
c) Šedý plyn mezi nekonečnými rovnoběžnými deskami	330
d) Nešedá média	330
9.6 Difúzní aproximace pro záření v porézních látkách	331
Literatura ke kapitole 9	334
Kapitola 10. JEDNOROZMĚRNÉ TEPLOTNÍ POLE	335
10.1 Přenos zářením v systému se známým teplotním polem	335
a) Formulace rozdělení směrové intenzity	335
b) Numerické vyjádření rozdělení směrové intenzity	336
c) Rozdělení intenzity u povrchu polonekonečné vrstvy média	337
d) Formulace pro tok záření rovinou	337
e) Tok z polonekonečné vrstvy média	339
10.2 Rovnice přenosu	340
a) Integro-diferenciální formulace	340
b) Integroální formulace	340
c) Systémy, které nejsou v radiční rovnováze	341
d) Metody řešení	341
10.3 Záření ve vrstvě šedého plynu mezi dvěma nekonečnými rovnoběžnými deskami	342
a) Dokonale černé stěny	342
b) Porovnání s řešením pro malé optické tloušťky	342
c) Porovnání s řešením pro velké optické tloušťky	343
d) Aditivita řešení	344
e) Šedé stěny	344
10.4 Zonální metoda	345
a) Koncepce celkové výměnné plochy	345
b) Kritéria pro volbu rozměrů zón	346
10.5 Záření reálného plynu	347
a) Stanovení distribuce intenzity nebo výsledného toku	347
b) Rovnice přenosu	348
c) Střední součinitel pohltivosti	348
d) Iterační metody	349
e) Vlastnosti nešedého plynu na základě součtu příspěvků šedých komponent	349
f) Orientované výměnné plochy	350

Literatura ke kapitole 10	351
Dodatek: Exponenciální integrál $\mathcal{E}_n(x)$	351
a) Definice	351
b) Rekurentní formule	351
c) Asymptotický tvar	352
d) Tabelece	352
Kapitola 11. TROJROZMĚRNÉ TEPLTNÍ POLE	354
11.1 Přesná formulace energetických bilancí	355
11.2 Bilance záření v uzavřeném systému s použitím koncepce celkových výměnných ploch	357
a) Celkové výměnné plochy	358
b) Kritéria pro volbu rozměru zón	359
11.3 Nešedý plyn	360
a) Lokálně proměnná koncentrace média	361
11.4 Celková energetická bilance	362
Literatura ke kapitole 11	364
Kapitola 12. ROZPTYL ZÁŘENÍ NA OSAMOCENÉ ČÁSTICI	365
12.1 Definice	365
a) Součinitele pohltivosti, rozptylu a zeslabení a rozptylový průřez částice	365
b) Fázová funkce	366
c) Rozptylový diagram	366
d) $\cos \Theta$	366
e) Rozměrový parametr	367
f) Albedo pro samotný rozptyl	367
12.2 Velké částice	368
a) Zrcadlově odrážející částice	368
b) Nepropustná částečně zrcadlově odrážející kulová částice	369
c) Nepropustná difúzně odrážející částice	370
d) Částečně propustné částice	373
e) Ohyb	378
12.3 Malé částice	379
a) Rayleighův rozptyl	380
b) Rayleighův—Gansův rozptyl	383
12.4 Koule libovolné velikosti	384
a) Mieovy rovnice	384
b) Asymptotický tvar Mieových rovnic pro malé koule	386
c) Index lomu blízký jednotce	387
d) Velké koule	388
e) Nepohlcující koule	389
f) Pohlcující koule	391
g) Koule s nekonečným indexem lomu	393
Literatura ke kapitole 12	394
Kapitola 13. PŘENOS TEPLA ZÁŘENÍM V POHLCUJÍCÍM A ROZPTYLUJÍCÍM PROSTŘEDÍ	395
13.1 Součinitel pohltivosti a rozptylu	395
a) Velké částice	395
b) Malé částice	396
c) Částice střední velikosti	397

13.2 Přenosová rovnice	397
13.3 Izotropní rozptyl	399
a) Záření při lokální rovnováze	399
b) Jednoduchý model rozptylu záření v planparalelní vrstvě	399
c) Mnohonásobný izotropní rozptyl v planparalelní vrstvě	404
d) Trojrozměrné teplotní pole	408
13.4 Difúze fotonů v rozptylujícím prostředí	411
13.5 Neizotropní rozptyl	412
a) Azimutálně nezávislé ozáření	413
b) Dvousměřová metoda	414
c) Šestisměřová metoda	416
d) Porovnání izotropního a neizotropního rozptylu	418
Literatura ke kapitole 13	419
Kapitola 14. APLIKACE U PECÍ	421
Elektrické odporové pece	421
14.1 Efektivní zářivost ε' svazku odporových těles u stěny	422
14.2 Příklady výpočtu výměnné plochy $(\overline{S_1 S_2})_R$	424
14.3 Hospodárné, optimální rozmístění odporových těles	426
14.4 Proměnné rozmístění článků, teploty a proudové zatížení	428
14.5 Komerové pece	430
Paličové pece	431
14.6 Úvod	431
14.7 Dlouhé pece	434
14.8 Spalovací komora s dobrým směřováním	442
14.9 Vliv odchylek od dokonalého směřování	445
14.10 Aplikace modelu spalovací komory s dobrým směřováním	449
14.11 Přesnější vyšetřování výkonu pece — zonální metoda	451
14.12 Příklad aplikace zonální metody	452
14.13 Teplotní pole a rozložení tepelného toku u válcové pece	460
14.14 Záření částic plamene v peci	467
Literatura ke kapitole 14	468
Dodatek: Crayovo—Curtetovo číslo	468
ÚLOHY	470
PŘEVODNÍ TABULKA ANGLICKÝCH JEDNOTEK	490
DOPLŇKOVÁ LITERATURA	491
VĚCNÝ REJSTRÍK	493
JMENNÝ REJSTRÍK	497